

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

TAX REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITY OF ECONOMIC ENTITIES

У статті розглянуто роль та місце податкового регулювання в активізації інвестиційної діяльності економічних суб'єктів. Проведено аналіз структури інвестицій України в основний капітал за джерелами фінансування в 2007–2015 рр. Проаналізовано підходи до розуміння сутності податкового регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів. Узагальнено класифікацію інструментів податкового регулювання інвестиційної діяльності. Розглянуто переваги та недоліки активних та пасивних інструментів податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Ключові слова: економічні суб'єкти, інвестиційна діяльність, інвестиційна активність, податкове регулювання, податкова політика.

В статье рассмотрены роль и место налогового регулирования в активизации инвестиционной деятельности экономических субъектов. Проведен анализ структуры инвестиций Украины в основной капитал в разрезе источников финансирования в 2007–2015 гг. Проанализированы подходы к пониманию сущности налогового регу-

лирования инвестиционной деятельности экономических субъектов. Обобщена классификация инструментов налогового регулирования инвестиционной деятельности. Рассмотрены преимущества и недостатки активных и пассивных инструментов налогового регулирования инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: экономические субъекты, инвестиционная деятельность, инвестиционная активность, налоговое регулирование, налоговая политика.

In this article, role and place of tax regulation while the activation of investment activity of economical entities, is studied. Analysis of the structure of Ukrainian investments in 2007–2015 into the gross fixed capital according to the sources of financing was performed. It was analyzed the approaches to the understanding of the concept of tax regulation of investment activity of the economical entities. Classification of tools of tax regulation of investment activity is generalized. Advantages and disadvantages of active and passive tools of tax regulation of investment activity were studied.

Key words: economic entities, investment activity, investment activity, tax regulations, tax policy.

УДК [336.02+330.322]

Захаркіна Л.С.

к.е.н.,

доцент кафедри фінансів і кредиту
Сумський державний університет

Постановка проблеми. На сьогодні актуальною проблемою в Україні є створення такої податкової системи, яка сприятиме економічному зростанню, а саме стимулюватиме інвестиційні процеси в країні. Власні інвестиційні ресурси підприємств є недостатніми для забезпечення необхідної трансформації економіки. Ще донедавна досить потужним інвестиційним ресурсом розглядалися фінансові ресурси домогосподарств. Проте домогосподарства, як і будь-який інвестор, орієнтується на інвестиційний клімат у державі та на роботу і стійкість фінансових посередників на інвестиційному ринку, тому нині в умовах економічної кризи, фінансової нестабільності та військового конфлікту все більше набувають актуальності питання непрямого державного впливу на інвестиційну активність усіх економічних суб'єктів – учасників інвестиційного процесу. Одним із таких методів непрямого державного впливу є механізм податкового регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів. На сьогодні рівень податкового навантаження є фактором впливу на фінансово-економічну діяльність усіх учасників ринку, що в кінцевому підсумку впливає на розмір валового внутрішнього продукту, національного доходу та інші макроекономічні показники. Разом із тим постійні зміни податкової системи України без ґрунтового прогнозування наслідків цих змін призводять до розбалансування всієї економічної системи нашої держави та, відповідно, знижують

її інвестиційну привабливість. Із фіскально-регулюючого інструменту податки перетворилися на фіскально-дестабілізуючий, що, своєю чергою, негативно позначається на інвестиційній привабливості держави. Все це вимагає проведення додаткових досліджень щодо ролі та місця податкового регулювання в активізації інвестиційної діяльності економічних суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

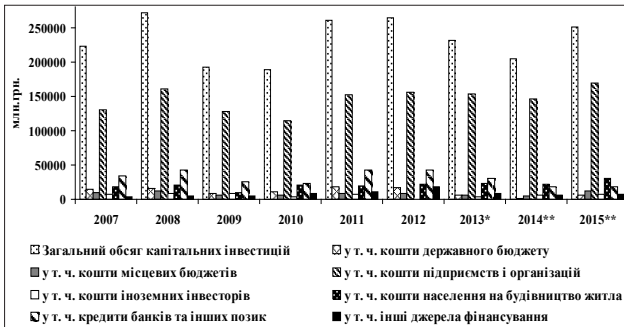
Проблеми аналізу та оцінки впливу оподаткування на заощадження та інвестиції досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: Г.І. Башнянин, О.М. Свінцов, Н.Я. Скірка, П.П. Гаврилко [1], Ю.М. Воробйов, М.П. Коцюба [2], В.І. Грушко, Л.О. Кошембар [3], С.В. Захарін [4], Л.В. Лисяк, В.Є. Тараненко [5] та ін. Однак соціально-економічний розвиток держави вимагає пошуку нових підходів до оцінки впливу оподаткування на інвестиційну діяльність економічних суб'єктів та формування відповідної податкової системи.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення ролі та місця податкового регулювання в активізації інвестиційної діяльності економічних суб'єктів у сучасних умовах розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

В умовах ринкової економіки функціонує безліч економічних суб'єктів, кожен з яких має свої економічні цілі. З усієї сукупності учасників економічної діяльності виділяють три основні типи:

домашні господарства, підприємства та держава, а також інституційні та функціональні учасники ринкової економіки. Кожен економічний суб'єкт певною мірою здійснює інвестиційну діяльність. Проте аналіз статистичних даних свідчить про те, що інвестиційна активність економічних суб'єктів України все ще залишається на низькому рівні (рис. 1).

* Без урахування тимчасово окупованої території АРК і м. Севастополь

** Без урахування тимчасово окупованої території АРК і м. Севастополь та частини зони проведення антитерористичної операції

Рис. 1. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування в Україні в 2006–2015 рр. [6]

В абсолютному вимірі інвестиції в основний капітал не мають тенденції до зростання. Найбільшу питому вагу у структурі даних інвестицій продовжують займати власні кошти підприємств (60–70%).

Розглянемо детальніше теоретичні основи процесу інвестування та факторів, що на нього впливають. Інвестування – це довгострокове вкладання наявних коштів із метою одержання вигоди в майбутньому. У вузькому розумінні інвестиційна діяльність – це процес придбання та реалізації необоротних активів; у широкому – це комплекс заходів та практичних дій, спрямованих на отримання прибутку або соціального ефекту. Таким чином, інвестиційну діяльність кожного економічного суб'єкта можна визначити як поліфункціональну систему, на котру впливає досить велика кількість факторів, які в сукупності формують інвестиційний клімат країни. Серед цих факторів велике значення відіграють податкові фактори. Так, оподаткування завжди зменшує дохід суб'єкта господарювання, тим самим зменшуючи частку заощаджень та інвестицій. З іншого боку, несприятливий податковий клімат не дає змоги залучати додаткові прямі іноземні інвестиції в економічний розвиток суб'єктів господарювання.

Основними принципами податкової політики держави є соціальна справедливість, рівнонапруженість, економічна ефективність, стабільність та гнучкість [7, с. 49]. Розглянемо детальніше принципи соціальної справедливості та рівнонапруженості.

Принцип соціальної справедливості означає, що держава встановлює таку систему оподаткування, яка враховує всі фактори діяльності юридичних і фізичних осіб – доходи і споживання, майно і приріст грошового капіталу, ресурсну забезпеченість і віддачу вкладених коштів. Принцип соціальної справедливості реалізується не через пошук і впровадження найбільш «справедливого» податку, а шляхом поступового встановлення оптимальної структури податкової системи, яка має максимально задовольняти всі верстви населення та всі економічні суб'єкти.

Із принципом соціальної справедливості щільно пов'язаний принцип рівнонапруженості, який означає, що зобов'язання перед бюджетом установлюються для всіх платників згідно з їхніми можливостями і результатами діяльності. Рівнонапруженість досягається різними способами: в одних випадках шляхом установлення єдиних для всіх платників ставок, в інших, навпаки, – за допомогою їх диференціації [7, с. 49].

Таким чином, вищезрозглянуті принципи дають підстави стверджувати, що держава закладає в податкову політику податкове регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів.

В економічній літературі не існує єдиного підходу до визначення поняття «податкове регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів». Так, В.І. Грушко і Л.О. Кошембар розглядають його як «здійснення державою за допомогою механізмів оподаткування певних заходів, спрямованих на поліпшення умов інвестування, зокрема на впорядкування обсягів, якості й напрямів інвестування суб'єктів господарювання всіх форм власності, досягнення рівноваги між попитом і пропозицією на інвестиційному ринку» [3, с. 90].

Ю.М. Воробйов та М.П. Коцюба трактують поняття податкового регулювання інвестиційної діяльності як «систему фінансово-економічних, організаційно-правових та інформаційних заходів, що здійснюються на макро-, мезо- і мікрорівні державними і місцевими установами за допомогою різних податкових інструментів для забезпечення можливості інвестування суб'єктами підприємництва в масштабах і термінах, які відповідають їх інтересам та інтересам розвитку всього суспільства» [2, с. 70].

На нашу думку, формулюючи суть поняття «податкове регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів», потрібно розглядати податкове регулювання як елемент системи державного управління інвестиційною діяльністю, яка направлена на підвищення інвестиційної активності всіх економічних суб'єктів та поліпшення інвестиційного клімату в країні та реалізується комплексом податкових інструментів.

Відповідно, податкове регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів має реалі-

**Класифікація інструментів податкового регулювання
інвестиційної діяльності економічних суб'єктів [1–3; 5; 8; 9]**

Інструменти	Суть та мета інструменту	Переваги	Недоліки
1. Пасивні			
1.1 Зниження або диференціація ставок оподаткування	Суть – держава за власної ініціативи дає змогу економічним суб'єктам (або групам економічних суб'єктів залежно від розміру доходів) залишати собі більшу частину отриманих доходів/прибутків. Мета – майбутнє пожвавлення інвестиційного клімату в країні.	Простота	Відсутність можливості контролю над використанням зекономлених коштів саме на інвестиційну діяльність
2. Активні (податкові стимули)			
2.1 Податкові пільги			
2.1.1 інвестиційний податковий кредит	Суть – держава свідомо надає підприємцю додаткові кошти з отриманого ним прибутку, якщо зекономлені на оподаткуванні ресурси підуть у сферу інвестиційної діяльності. Мета – цільове стимулювання економіки.	Цільове стимулювання підприємств/галузей економіки	Необхідність контролю над цільовим використанням зекономлених коштів
2.1.2 податкова інвестиційна знижка	Суть – держава спрямовує інвестиційні потоки у тому напрямі, який вважає пріоритетним.		
2.1.4 податкові канікули	Суть – держава спрямовує інвестиційні потоки у тому напрямі, який вважає пріоритетним. Мета – цільове стимулювання економіки.		
2.2 Спеціальні податкові режими	Суть – держава спрямовує інвестиційні потоки у тому напрямі, який вважає пріоритетним. Мета – цільове стимулювання економіки.		
2.3 Прискорена амортизація	Суть – дає змогу отримати гроші вже сьогодні, тобто у перші роки після введення основних фондів, і спрямовувати їх на подальший розвиток.	Швидке наповнення амортизаційного фонду	Необхідність контролю над цільовим використанням коштів амортизаційного фонду

зуватися через сукупність інструментів. У табл. 1 проаналізовано основні інструменти податкового регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів.

Бачимо, що активні інструменти є більш доцільними, оскільки мають цільовий характер стимулювання саме інвестиційної діяльності економічного суб'єкта. Проте дані інструменти, зокрема такі, як спеціальні податкові режими та податкові канікули, досить часто можуть використовуватися у «тіньових схемах», що є їх головним недоліком.

Відповідно, податкові інструменти повинні використовуватися комплексно та застосовуватися до всіх економічних суб'єктів.

Висновки з проведеного дослідження. Відсутність адекватних сучасним умовам науково-методичних підходів до державного стимулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів в Україні призводить до розбалансування стратегічних цільових орієнтирів держави, не дає змоги виділяти та концентрувати сили та ресурси на пріоритетних напрямках розвитку. Перспективним методом непрямого державного впливу на

активізацію інвестиційної діяльності економічних суб'єктів в сучасних умовах є механізм податкового регулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів, спрямований на підвищення інвестиційної привабливості країни та на стимулювання інвестиційної активності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Башнянин Г.І. Податкові інструменти регулювання та оптимізації структурних зрушень в інвестиційній діяльності / Г.І. Башнянин [та ін.] // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.12. – С. 147–153.
2. Воробйов Ю.М. Податкове регулювання інвестиційної діяльності / Ю.М. Воробйов, М.П. Коцюба // Економіка Крима. – 2008. – № 25. – С. 69–71.
3. Грушко В.І. Інструменти податкового регулювання інвестиційної активності / В.І. Грушко, Л.О. Кошембар // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 89–97.
4. Захарін С.В. Вплив оподаткування на заощадження та інвестиції / С.В. Захарін // Фінанси України. – 2005. – № 10. – С. 83–100.

5. Лисяк Л.В. Податкові інструменти державного регулювання підприємницької діяльності / Л.В. Лисяк, В.Є. Тараненко // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 3. – С. 66–71.

6. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.

7. Податкова система України : [підручник] / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко [та ін.] ;

за ред. В.М. Федосова. – К. : Либідь, 1994. – 464 с.

8. Затонацька Т.Г. Вплив податкових новацій Податкового кодексу України на інвестиційний клімат в країні / Т.Г. Затонацька // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2011. – Вип. 24. – С. 245–253.

9. Ясенова І.Б. Закордонний досвід застосування податкового регулювання в інноваційно-орієнтованій економіці / І.Б. Ясенова, О.В. Калінчак // Економічні інновації. – 2015. – № 59. – С. 334–339.

ПЛАНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

INTERNAL AUDIT PLANNING IN CENTRAL EXECUTIVE AUTHORITIES

У статті розкрито сутність внутрішнього адміністративного аудиту. Встановлено взаємозв'язок між внутрішнім аудитом в органах виконавчої влади та рівнем економічної безпеки держави. Доведено, що впровадження внутрішнього аудиту в органах виконавчої влади сприятиме ефективному та раціональному використанню отриманих асигнувань із бюджету, а також попередженню фактів незаконного та нецільового використання бюджетних коштів. Зазначено необхідність ефективного планування внутрішнього аудиту в центральних органах виконавчої влади. Визначено основні негативні моменти розвитку внутрішнього аудиту в органах виконавчої влади.

Ключові слова: планування, фінансовий контроль, внутрішній аудит, економічна безпека держави, органи виконавчої влади.

В статті раскрыта сущность внутреннего административного аудита. Установлена взаимосвязь между внутренним аудитом в органах исполнительной власти и уровнем экономической безопасности государства. Доказано, что внедрение внутреннего аудита в органах исполнительной власти будет способствовать эффективному и

рациональному использованию полученных ассигнований из бюджета, а также предупреждению фактов незаконного и нецелевого использования бюджетных средств. Указана необходимость эффективного планирования внутреннего аудита в центральных органах исполнительной власти. Определены основные негативные моменты развития внутреннего аудита в органах исполнительной власти.

Ключевые слова: планирование, финансовый контроль, внутренний аудит, экономическая безопасность государства, органы исполнительной власти.

The article reveals the essence of internal administrative audit. The interrelation between internal audit in the executive branch and the level of economic security. It is proved that the implementation of internal audit in the executive branch will facilitate efficient and rational use of appropriations received from the budget and prevent cases of illegal and inappropriate use of public funds. Indicated the need for effective planning of internal audit in public administrations. The main negative aspects of internal audit executive.

Key words: planning, financial control, internal audit, economic security state authorities.

УДК 657.631

Ключка С.С.

аспірант

Інститут законодавства

Верховної Ради України

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

Постановка проблеми. Належним чином організована система контролю в умовах сучасних викликів служить одним із найважливіших інструментів досягнення економічної безпеки держави.

Фінанси займають окрему позицію в системі економічної безпеки держави, вони мають формувати доходи та накопичення суб'єктів фінансового ринку та держави з метою подальшого розподілу та інвестування. Категорія фінансів відображає суспільно-політичну та соціально-економічну систему в певних умовах, у складі якої функціонує фінансова система. Сутність економічної категорії проявляється в її функціях, або, по-іншому, функція є формою прояву сутності. Більшість економістів [7; 8] уважають, що фінансам притаманні три функції – розподільна, контрольна і регулятивна. На наше переконання, провідною функцією фінансів є контрольна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Цінність контролю, як справедливо підкреслюють І.К. Дрозд та В.О. Шевчук, полягає в тому, що він є обов'язковим елементом регуляторної системи, мета якої полягає у своєчасному виявленні відхилень від прийнятих стандартів, порушень принципів законності, ефективності, доцільності й економічності управління фінансовими ресурсами задля можливості внесення відповідних коректив і попередження порушень [2]. Названі автори підкреслюють, що саме контроль як невід'ємна складова частина управління громадськими фінансовими ресурсами забезпечує його відповідальний та підзвітний характер, а також запобігає повторенню виявлених порушень у майбутньому.

Питання організації та здійснення внутрішнього державного контролю активно обговорюються і не вирішені з прийняттям Концепції розвитку держав-